OTILIA URS

RĂSPÂNDIREA CĂRȚILOR ROMÂNEŞTI VECHI, POTRIVIT ÎNSEMNĂRILOR MARGINALE*

Fondul de carte românească veche, existent la Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca, deține un număr mare de exemplare, ceea ce face ca însemnările marginale din cuprinsul acestora să formeze un corpus important.

Între multiplele aspecte la care conținutul însemnărilor marginale din fondul cercetat face referire se află şi cele privitoare la ariile de răspândire a produselor tipografice, realizate în centrele româneşti şi străine, probleme asupra cărora ne vom concentra în cuprinsul acestui studiu.

Cărțile româneşti vechi (CRV), aflate la Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca, au fost realizate în centrele tipografice din Bălgrad (Alba Iulia), Blaj, Braşov, Bucureşti, Buda/Ofen/Pesta, Buzău, Câmpulung, Cernăuți, Chişinău, Cluj, Govora, Iaşi, Mănăstirea Deal, Mănăstirea Neamț, Oradea, Orăştie, Rădăuți, Râmnic, Sas-Sebeş, Sibiu, Snagov, Târgovişte, dar şi în centrele străine din Hamburg, Hagenau, Frankfurt, Leipzig/Lipsca, Londra, Moscova, Movilău, Sankt-Petersburg, Sâmbăta Mare, Paris, Uniev şi Viena.

În cărțile cercetate au fost identificate bogate informații despre traseul pe care acestea l-au urmat, numărul mare de însemnări cu acest conținut determinând prezentarea răspândirii pe centre tipografice.

Astfel, despre cărțile imprimate la **Bălgrad** (Alba Iulia) ştim că o *Evanghelie cu învățătură,* tipărită în 1641, a fost cumpărată în 1681 de preotul Cârstea de la Avrig (SB), apoi s-a aflat la Sebeş (AB), mai apoi la Blaj, în biblioteca lui Timotei Cipariu. Un exemplar din *Noul Testament,* imprimat în 1648, s-a aflat la 1650 în Transilvania, iar la 1728 este cumpărat din Gălăpaia (probabil Gălăoaia, MS) de preotul Ion Şezid. Un alt exemplar se afla, la o dată necunoscută, la Pogăceaua (MS), la 1741 era la Boiu (MM), la 1760 este în localitatea Vad (CJ), de unde ajunge la Mănăstirea Vadului (CJ), iar la 1796 este din nou la Vad (CJ), ca mai târziu să intre în biblioteca cipariană. Circulația acestui exemplar este foarte interesantă, extrem de relevantă pentru destinul CRV-urilor, fapt pentru care redăm, parțial, aceste însemnări:

* Acest studiu este finanțat din grantul Consiliului Național al Cercetării Ştiințifice, CNCS-UEFISCDI, cod proiect: PN-II-ID-PCE-2011-3-0314./This work was supported by a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS–UEFISCDI, project number PN-II-ID-PCE-2011-3-0314

DACOROMANIA, *serie nouă*, *XX*, *2015*, *nr. 2*, *Cluj-Napoca*, *p. 167–180*

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

Această carte, [...] *<este a> protopop<ului> Pantelimon ot Pog<ăciaoa>. ...*

Să să ştie că acest Testament l-am răscumpărat noi […]*, fiindu mărturie pop<a> Onu, pe sama Mănăstirii Vadului şi o am luat-o de la dumnealui popa Dimitrie din Vad, iară de vor vini a cui iaste după dănsa, să ne întoarcă frț. 15, că atâta am dat pe dănsu.* 1760. […]*, iară noi o dăm în mâna popii Samson să aibă grijă de dănsu pă<nă> or scoate-o. Iară eu, popa Samson, o dau în mâna lui Precop, fiului meu* [...]*. 1741, meseța apriel, 17 zile* (Cota CRV 282).

Un alt exemplar din acelaşi *Nou Testament* se afla la Tăuni (AB), iar altul a fost cumpărat, la o dată necunoscută, de Roşca Niculae de la popa Gligor din Ardeu (HD). Despre un alt exemplar se cunoaşte că a fost cumpărat din Deal (probabil Dealul Mare, MM) de preoții Tanul şi Grigorie din Budeşti (MM). O *Psaltire,* ieşită din tipar în 1651, a fost a domnitorului Țării Româneşti, Ştefan Cantacuzino, şi a soției sale, Păuna Greceanu, după care ajunge, prin împrejurări necunoscute, în biblioteca ciparianâ. La date necunoscute un alt exemplar din aceeaşi tipăritură a fost în zona Hunedoara, apoi ajunge la Oradea.

Despre cărțile tipărite la **Braşov** s-au identificat informații referitoare la *Triodul* slavon, imprimat de Coresi în 1578, care se afla la 1760 la Cluj. După cum reiese din numeroasele însemnări existente într-un exemplar din *Evanghelie cu învățătură*, realizată în 1581, aceasta se afla în 1762 la Sâncel (AB), la o dată necunoscută la Porumbacul de Jos (SB), la Bucerdea (AB), iar, în final, în biblioteca ciparianâ:

Precum să să ştie că în anul 1762 am cumpărat această sfântă carte cu patrusprăzeace strâmbe de la Georgie Cucerzanul şi au fost popă în Samăcel, la oameni neuniați. ...

Această sfântă carte o am cumpărat eu, logofătul Toader, de la popa Georgie Cucerzanul, cu cinci florinți pentru că era nevoie, că nu aveam de pe ce spune căzane, ci pitru aceaia eu, logofătul Toader, am sc<r>is să să ştie ci<n>e de la cine iaste cumpărată. Scris-am eu, Toader, în anul 1763. Aceasta să să ştie că ceastă carte iaste a lui Toader [...] *din Porumbacul de Jos. Să să ştie precum că eu, boiariul Toder, am cumpărat aceast<ă> carte cu cheltuială de la popa Georgie din Buceardie şi iaste ficior lui Strădan Pătru şi o am luoat <cu> cinci florinți, pentru aceaia fie cu Hr., amin* (Cota CRV 276).

Un alt exemplar din aceeaşi tipăritură se afla la 1724 la Mănăstirea Cozia, de unde trece prin donație la schitul din Viştea de Jos (BV), iar la 1902 a fost identificat în localitatea Teliu (BV). Un *Liturghier* slavonesc din 1588 s-a aflat la Mărgineni (HD sau BV), la Suceava, la Cernăuți şi la Blaj. Un exemplar din *Tâlcul evangheliilor* şi *Molitvenic*, tipărite de Coresi în 1567–1568, se afla, la o dată necunoscută, la Pâncota (AR), iar apoi în biblioteca lui Timotei Cipariu. Un exemplar din *Molitvenicul* tipărit în 1811 era, la 1912 şi 1944, la Botoşani. Un exemplar din *Uşa pocăinței*, imprimată în 1812, a fost la Biertan (SB), iar la 1829 era proprietatea preotului Ioan Moldovan din Agnita (SB). Un alt exemplar era la 1822 la Sălişte (SB).

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

Pentru tipăriturile de la **Bucureşti** se cunoaşte că o *Cheia înțelesului* din 1678 a fost donată bisericii din Răşinari (SB), unde se afla la 1850 şi la 1858. Un alt exemplar a avut, de asemenea, un itinerar deosebit, fiind cumpărat în 1739 de logofătul Grigorie din Argeş, apoi ajunge, în împrejurări necunoscute, la Mihai Colceriu din Mănărade (AB), iar în 1752 la Mihai din Laslău (MS), după care se află la Sad (SB), la Alma (SB), apoi la preotul Lup din Agârbici (CJ) şi la diacul Ion din Şărcău (probabil Sarcău BH sau Şălcău SB). Redăm aici însemnările corespunzătoare:

Această carte am cumpărat-o eu, Grigorie logofătul ot za grad Argiş, za Țara Rumnească i grada Râmniceschi Noului Severin, în zilele prea sfințitului episcopului Climentu a toată Țara Rumnească. Pis az Gregorie Popescul, în satul Dărja, meseța april, 20 deni, 1739; ...

Multu m-am procopsit dintr-aceasta carte eu, Mihai Colceriu din Mănărade. ...

Scris-am eu, Mihai din Laslău. 1752, mai 17. ...

Cade-să a şti că această sfântă carte, anume Cluciu, o am cumpărat eu, popa Lup, de la popa Toader din Sad, pe bani, oput florinți, şi cine o va fura, mare păcat va ave. ...

Scris-am eu, Mihail Pop din Alma. ...

Mulțămesc D<o>mnului că am luoat multe dintr-astă sfântă carte, cu voie lui D<u>mnezeu, şi mulțămesc părintelui, popa Lupu de Agribici, că au făcut bine de mi l-au dat. Dumnezeu să-i plătească cu darul Duhului Sfânt. Scris-am eu, Ion diiacul ot Şăcău, mesița genovarie, 11 zile (Cota CRV 413).

Un alt exemplar s-a aflat la Colțu (PH sau AG). Două exemplare din *Liturghia* tipărită în 1680 se aflau la Blaj, una în biblioteca lui Timotei Cipariu, iar cealaltă în posesia lui I. M. Moldovan. O *Evanghelie* din 1682 a fost la Mănăstirea Feleacului (CJ). Un alt exemplar a fost în 1761 al bisericii din Tomşani (PH sau VL), iar la 1858 şi 1885 era al Mănăstirii Aninoasa (AG). Un *Apostol*, tipărit în 1683, a fost cumpărat în 1857 din Tinăud (BH), de către biserica din Peştiş (BH). A călătorit mult şi un alt exemplar, care a fost cumpărat la 1781 de Ion Părău din Ibişdorful Săsesc (SB), de la popa Bucur din Ucea de Sus (BV), dăruindu-se, mai apoi, de Ion Părău lui Alixandru Pop din Proştiță (azi Târnăvioara, SB), dar a fost şi proprietatea preotului Neagu de la Şura Mică (SB), precum şi a lui Nicodim Spânul din Giurgiu, care l-a dat nepotului său, preotul Badea. Peregrinările acestui exemplar sunt înfățişate în însemnările:

Acest sfânt Apostol s-au cumpărat de <I>on Părău din Ibiştorful săsesc, drept 6 florinți, de la popa Bucur din Ucea de Sus. 1781, noemvrie, 20. ...

Acest Apostol mi l-au dăruit Ion Părău din Sas Ibişora. Alixandru Pop din Prosiță. Să-i fie pomeană. ...

Acest Apostol au fost al popei Neagului, ce au fost la Şura M<ică> şi la pr<ist>ăvirea lui l-au dăruit popei lui Ioan, ce au fost şi el preot acolo. ...

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

Acest svânt Apostol <a> fost al dumnialui Nicodin Spănul ot Giurgiu şi l-au dat nepotu<lui>-său, popei Badii, de pomana ca <să> fie al lui, statornic lui şi feciorilor lui [...] (Cota CRV 191).

Un alt exemplar din aceeaşi carte se donează de către Vasiliu Basarab, presbiter în Romos, din Cercul Orăştiei, la 29 noiembrie 1897, Societăţii de Lectură „Andrei Şaguna" din Sibiu. Un alt exemplar este dăruit în 1694 Mănăstirii Feleacului (CJ). Altul era la 1790 la Cergăul Mare (AB). Un *Chiriacodromion* din 1732 se afla la 1870 la Baia Mare (MM). Un exemplar din *Cazaniile* lui Ilie Miniat, ieşite din tipar în 1742, se afla la 1795 la □aroş (SB), apoi la Blaj, în biblioteca ciparianã. Un exemplar din *Mărgăritarele* lui Ioan Gură de Aur, realizat în 1746, se afla la 1787 la Geomal (AB), de unde ajunge în biblioteca lui Timotei Cipariu. Un alt exemplar se afla la Sacoş (TM). Altul era la Sâmpetru (probabil MS) şi Vaidahaza (CJ), la date necunoscute. Un *Molitvenic* din 1741 se afla în 1759 în proprietatea preotului Pătru din Luduş (MS), de unde ajunge la Blaj. Un *Penticostar* din 1743 se afla la 1743 la Rucăr (AG).

Despre tipăriturile de la **Buda** ştim că un exemplar din *Observaţii de limbă rumânească* a lui Paul Iorgovici, imprimate în 1799, se afla la 1884 la Lugoj (TM), iar la o dată necunoscută, la Timişoara. O *Retorică* a lui Ioan Piuariu Molnar, tipărită în 1798, se afla în 1847 la Sibiu. Un *Octoih*, tipărit în 1811, se afla la 1836 la mitropolia din Târgovişte. Un exemplar din *Istoria pentru începutul românilor în Dachia* a lui Petru Maior, ieşită în 1812, se afla, la date necunoscute, la Arad, apoi ajunge la Blaj.

În cazul cărţilor tipărite la **Buzău** s-au consemnat informaţii despre un *Triod* din 1700, care a fost dăruit de Mihai, ieromonah la Mănăstirea Cozia, bisericii din Răşinari (SB), în anul 1742. Un alt exemplar din aceeaşi tipăritură se afla la Mănăstirea Cotmeana, iar un altul la biserica din Zlatna (AB).

O *Învăţătură preste toate zilele,* imprimată în 1642 la Câmpulung, se afla la Blaj, în proprietatea lui Timotei Cipariu.

Privitor la cărţile de la **Iaşi**, o *Carte românească de învăţătură,* ieşită în 1643, a fost zălog la popa Toader de la Bistra (MS) pentru „20 şi 4 de florinţi" de la Pop Ilie din Câmpeni (AB). Un alt exemplar a fost cumpărat la 1751 din Ernea (SB), de către preotul Ion din Geamăş [?], dar a fost şi al bisericii din Ţicmantarului/Ţicmear [?], precum şi proprietatea preotului Iosif din Gogar [?]. Un alt exemplar a fost cumpărat de preotul Andrei din Hărăţiu/Hărţău (MS), dar s-a aflat în 1722 şi la Frata (CJ), în 1944 la Boteni (CJ), de unde ajunge la Blaj. Un alt exemplar din aceeaşi carte se afla în 1860 la Cristur (HD), în timpul preotului Iosif Cornea, paroh al Sazpatocului şi al Cristurului (HD). Un altul se vinde din Luduş (MS), la o dată necunoscută, în satul Mica (MS), de unde ajunge, prin împrejurări necunoscute, la I. M. Moldovan de la Blaj. Un alt exemplar se afla la Cizer (SJ). Altul ajunge, în 1960, la Cluj, fiind cumpărat din Maramureş. Un altul a fost vândut din Calbor (BV) în Boholţ (BV), în 1803, unde se afla şi în 1879, iar la

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

1865 se găsea la Sibiu. Un exemplar este atestat în 1742 la Cuhia (MM). Altul se afla la 1786 la Cârneşti (HD), unde era şi în 1911. Un alt exemplar se afla la Bozeş (HD), la o dată necunoscută, iar un altul era, la 1807 şi 1911, la Cenade (AB). Un exemplar este atestat la Bobohalma (MS) şi la Agnita (SB), un altul se afla zălog la Comana în 1817, dar s-a aflat şi la Ticuş (BV). Alt exemplar a circulat la Aiud (AB), Gărbova de Sus (AB), Topârcea (SB), de unde se vinde în Luduş (MS), în 1762. Din numeroasele însemnări referitoare la intensa circulație a acestei tipărituri am ales, spre exemplificare, pe cele aflate în exemplarul din urmă:

Să să ştie că această carte este a popii Mihăilă din Gerăbova de Sus, 1768. Scris-amu eu, popa Mihăilă, în iulie, în 12 zile. ...

Această sfântă carte, adăcă Păucenie, fiind datoriu popa Mihăilă din Gărbova de Sus, s-au pus zălog beserecii pentru 5 florinți. ...

Aceasta carte este cumpărată din Topărcea. ...

Pre această carte i-am date eu, popa Ilie din Luduş, popii Vasile din Topărcea 8 florinți şi 3 potori, meseța martie, 8 zile 1762 (Cota CRV 62).

Un exemplar din *Şapte taine,* tipărite în 1644, se afla la Arăpătac (CV), la Vad (CJ) şi la Blaj. Un alt exemplar se afla la Petrehaza (CJ). Din *Pravile împărăteşti,* tipărite în 1646, un exemplar se afla la 1726 şi 1727 în ținutul Soroca, apoi la Iaşi, de unde se vinde la Cernăuți. O *Psaltire de-nțăles* a mitropolitului Dosoftei, ieşită în 1680, se afla la 1754 la Mănăstirea Muncaciului, apoi la Blaj. Un *Triod* din 1747 se afla la 1774 la Jacul românesc (MS), iar la 1854 la Nadeş (MS). Un exemplar din *Synopsis, adecă adunare de multe învățături* a mitropolitului Iacov al Moldovei, tipărit în 1757, se afla la 1770 la Săpânța (MM), de unde se vinde la Certeze (MM). Din *Viața şi petrecerea sfinților* a lui Dosoftei, vol. I–IV, tipărite între 1682 şi 1686, un exemplar se afla la învățătorul Ioan Mihailă din Husmezău (astăzi Câmpia, SJ).

Pentru cărțile de la **Govora**, o *Evanghelie învățătoare* din 1642, se afla în 1681 la Teliuc (HD), apoi la anul 1741 la Silivaşu de Jos (HD), de unde trece, prin vânzare, după 1810, la Ghelari (HD). Un alt exemplar se afla la Blaj, în biblioteca lui Timotei Cipariu. Un *Ceaslov* din 1640 s-a aflat, la o dată necunoscută, la Lancrăm (AB).

O *Evanghelie învățătoare,* tipărită la Mănăstirea Deal în 1644, a fost cumpărată la 1646 de jupânul Ştefan şi dată la biserica cu hramul Sfânta Treime din Bălgrad (Alba Iulia), unde se afla şi în 1695, după cum se vede din însemnarea:

Vŭ leat 1646 au cumpărat această carte jupănul Ştefan den Belgrad şi o dat la svintă besearica unde iaste hramul S<fân>ta Troiță, cea den gios, să fie de slujbă sivtei besearecii şi dirept spseniia lui şi derept pomană sufletul soției sale, jupănița Marina, şi fiuliul [!] *Nicola şi Constantin, să fie de folosință <pentru> Nastasica şi Costandin, acestor suflete <pentru> împărația cerului, şi o dat în zilele mitropolitului Ştefan şi protopop Neacşul ot Belgrad, cum să fie neclătită den svintă besearică, iară cine să va*

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

ispiti să o ia de la svintă besearica sau să o vănză, să fie procliat de Dumnezeu şi de la stvin<ţii> oteţi 318. ...

Scris-am eu, Pop Niculae din Maerei Belgradului, cănd au fost cursul anului 1695, f. 11 zile (Cota CRV 277),

dar a fost şi proprietatea popii Niculae din Şeuş [?], la o dată necunoscută. Despre un alt exemplar citim că se afla la Budeşti [?], apoi ajunge în Orăştioară (HD), după ce a fost cumpărată din Mărtineşti (HD):

Această Cazanie este a satului Budeşti, 1834. Este a Budeşt<iului> cumpărată di la Orăştioară, iară ei din Mărtineşti (Cota CRV 61).

O altă *Evanghelie învăţătoare*, din aceeaşi ediţie, se afla la Mănăstirea Cioara (AB), la o dată necunoscută.

Un exemplar din *Palia* tipărită de Şerban Coresi la **Orăştie**, în 1582, se afla, la o dată necunoscută, la Bolomir (HD).

Un *Sbornic* slavonesc, tipărit de Coresi la **Sas-Sebeş**, în 1580, se afla, la o dată necunoscută, la Orlat (SB), apoi la Blaj.

Pentru tipăriturile de la **Sibiu** s-au identificat informaţii despre un *Ceaslov* din 1790, care se afla la Călata Mare (CJ), la 1797. O *Gramatică românească* a lui Radu Tempea, imprimată în 1797, se afla în secolul al XIX-lea la Blaj, în biblioteca ciparianâ, iar un alt exemplar a fost în proprietatea lui I. M. Moldovan. Un exemplar din *Acatistul* lui Samuil Micu, tipărit în 1801, se afla la 1814 la Ileni (BV), de unde este vândut la Sas Ibişdorf (azi Ighişul Nou, SB).

Au fost identificate şi câteva însemnări referitoare la tipăriturile de la **Târgovişte**. Astfel, o *Îndreptarea legii* din 1652 a fost, la 1652, la Domneşti (AG), la 1714 şi 1780 este a bisericii din Cicău (AB), iar la 1843, la Hidiş (BH). Un exemplar din aceeaşi tipăritură se afla, la 1743, la Răşinari (SB), iar altul era, la o dată necunoscută, proprietatea preotului Macaveiu din Silivaş (AB sau CJ). Un alt exemplar este vândut din Bârseş (VN), în 1697, preoţilor Rad Stanciu şi Rad Săpunar de la Biserica Domnească din Argeş, vânzare consemnată astfel:

Să <se> ştie ace<a>stă Pravilă de cine e cumpărat<ă>, de popii de la Bisearica Domnească ot Argeş, anume pop<a> Rad Stanciu şi pop<a> Rad Săpunar, în bani gata, taleri 3, de la pop<a> Oprea ot Bârseş. (Cota CRV 207).

O *Liturghie* din 1713 se afla la 1832 la Măndăloc (probabil localitatea Mândruloc, AR), la 1882 la Valea Mare (AR), la 1855 la Boiţeşti [?] şi, la o dată necunoscută, la Şiclou (AR). Un *Triod-Penticostar* slavon, imprimat în 1649, se afla la Miceşti (AG), la 1728.

Un *Acatist al Născătoarei de Dumnezeu*, tipărit la **Uniev** în 1673, se afla, la o dată necunoscută, la Feldioara (BV sau CJ), iar un alt exemplar era, în 1743, la Râul Mare (probabil HD), apoi la Bucureşti. O *Psaltire în versuri* a lui Dosoftei, imprimată tot la Uniev în 1673, se afla, la o dată necunoscută, în Ardeal.

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

O *Poslanie sau dreaptă oglindă a păcii, dragostii şi unimii* a lui Nichita Horvat, ieşită din tipografia de la **Viena** la 1787, se afla la 1880 la Lipova (AR), iar în 1889, în proprietatea lui Victor Mihaly al Lugojului (TM).

Cele mai multe însemnări care vorbesc despre aria de răspândire a cărţilor româneşti vechi studiate se găsesc în tipăriturile de la **Blaj**. Spre exemplu, un exemplar din *Strastnicul* tipărit în 1753 a fost la biserica ortodoxă din Ghijasa de Sus (SB), de unde se vinde cu 14 coroane şi se leagă cu 3 coroane:

S-au procurat de la biserica or. din Ghijasa de Sus cu 14 corone şi <s-au> legat cu 3. cor. Blaj, 6 iunie 1911.

Un alt exemplar se afla la biserica din Cistei (AB), iar mai târziu ajunge în biblioteca ciparianã. O *Învățătură creştinească* din 1756 s-a aflat, la o dată necunoscută, la popa Simion din Văleni (probabil AB). O *Liturghie*, imprimată în 1756, a fost cumpărată de Drişcă Giurge de la diacul Ştefan din Kala<ta> (probabil Călata, CJ), în 9 martie 1761, dar a fost şi al lui Augustin Bardasy din Sibiu, student în clasa a VI-a, la Gimnasiul Superior Român Greco-Catolic din Blaj, care îl donează, în 2 iulie 1902, Bibliotecii Seminariului din Blaj. Alt exemplar se afla la 1787 la Caruia (MM), de unde se vinde la Covaşi [?], apoi la 1817 la Văleni (MM). Un alt exemplar se afla la Tiur (AB). Un *Molitvenic* tipărit în 1757 a fost a lui Samuil Szabo, parochu greco-catolic din Sancrai (probabil AB). O *Păstoricească datorie* din 1759 a fost în biblioteca ciparianã. Un *Octoih*, ieşit în 1760, a fost, până în 1944, la biserica greco-catolică din Boteni (CJ), în folosința preotului Ambroziu Biriş, care, conform afirmației sale, îl va preda superiorilor săi:

Prezentul Octoih [...] *Petru Pavel Aron s-a scos din cărțile bătrâne a bis gr. cat. Boteni, conf. ord. Prea Ven. Superiorități, nr. 783–1944 şi înaintată superiorității. Ambrozie Biriş, preot* (Cota CRV 13).

Un alt exemplar s-a cumpărat cu cheltuiala bisericii greco-catolice din Sâncrai (probabil CJ) de la biserica de aceeaşi confesiune din Grezélla [?], în 1850. Un alt exemplar a fost cumpărat de Rus Medre, care l-a dăruit bisericii din Pociovelişte (BH), la 18 august 1773, dar a fost şi al bisericii din Buninginea (AB), la 8 iunie 1854, aici aflându-se şi la 1941:

Această sfântă şi dumnezeiască carte, ce să chiamă Octoih, l-au cumpărat Rus Medre cu 3 flor. şi l-au dat pomiiană să fie sfintei biserici din Pociovelişte [...]. *1773, meseța a<u>gust, 18 zile. ...*

Octoihul acesta a bisearicii din Buninginea l-am legat eu, Teodor Teleguț, cantorul din Abrud sat, la anu 1854, în luna lui iunie, în 8 zile, l-am gătat (Cota CRV 879).

Un alt exemplar a fost cumpărat de locuitorii din Băița (HD) de la protopop Andrica Theodor din Argihat [?], la 22 februarie 1782. Un exemplar din lucrarea lui Ioannes Damascenus, *Opera philosophica et theologica,* partea I–II, tipărită în 1763, se afla la Timotei Cipariu la Blaj. Alte două exempalare se aflau, în 1851, la

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

Seminarul Diecezan din Blaj. Un *Apostol,* tipărit în 1767, a fost la 1771 al bisericii din Almaş (CJ), iar în perioada 8 septembrie 1916 – 1 mai 1918 era în folosinţa învăţătorului Vasile Idu, aflat la Veperd, în comitatul Sopron (Ungaria). Un alt exemplar era la preotul Nicolae Lobonts de la Săraca [?]. Un alt exemplar a fost al lui Timotei Cipariu. Un exemplar din *Sanctorum Parentium nostrorum Pachomii Aeguptiaci, Dorothei Thebani et Theodori Studitae Ascetica,* tipărit în 1768, era în 1795, 1834 şi 1851 la Seminarul Diecezan din Blaj. Alte două exemplare erau la 1851 la acelaşi Seminar. Un *Octoih,* tipărit în 1770, era cumpărat de Gligor Moglan din Valea Jidanului [?] şi donat bisericii din aceeaşi localitate, în anul 1819. Un alt exemplar a fost cumpărat de satul Mueoni [?] pentru biserică, la 1777. O *Liturghie* din 1775 a fost a lui Tode Gavrilă din Călata Mare (CJ), care l-a dăruit la 1791 bisericii din Sicrie/Săcrie [?]. Un alt exemplar se afla la popa Aron din Urisiu de Jos (MS), care l-a primit de la Simion Crainic din Blaj, în anul 1818, iar la 1867 a devenit proprietatea lui Vasiliu Popu, paroh în Budenii de Câmpie (probabil AB), aflându-se în proprietatea acestuia şi la 18 octombrie 1872:

> *Această sf<â>ntă Leturghie este a me, a popii Aron din Urisiu de Jos şi a ficiorilor mei, dată mie de pomeană de la şogoru din Blaj, Crainic Simion, canonicu, în anul 1818, martie, 2 zile. La anul 1867 a devenitu Liturghia aceasta <a> subscrisului, ca fiiu lui Arone Popu, Vasiliu Popu, parocu în Budenii de Câmpie* (Cota CRV 606).

O *Evanghelie* din 1776 a fost cumpărată pentru biserica din Muiereu (astăzi Ciurila, CJ), în 1781. Un exemplar din lucrarea lui Jean Louis de Cara, *Histoire de la Moldavie et de la Valachie*, tipărită la Iaşi în 1777, a făcut parte din biblioteca cipariană. În aceeaşi bibliotecă se găsea şi un exemplar din *Ceaslovul* imprimat în 1778. O *Liturghie* imprimată în 1778 a fost cumpărată pentru biserica Nierăului (TM), de la popa Niculai din Zam Sâncrai (BH), la 21 noiembrie 1789. O *Psaltire* din 1780 se afla, la 1784 şi 1859, la Sihla (NT), ajungând mai târziu în proprietatea lui I. M. Moldovan. Un exemplar din *Catehismul cel mare cu întrebări şi răspunsuri* al lui Gheorghe Şincai, tipărit în 1783, se afla la Comana de Jos (BV), în anul 1801, iar mai târziu va ajunge la Blaj, la Timotei Cipariu. Un alt exemplar se găsea la Adam Popovici din Halmeu (SM), în octombrie 1789, apoi la Victor Mihályi, episcopul Lugojului. Un alt exemplar se afla la Porumbacu de Jos (SB), la anul 1785. Un alt exemplar s-a aflat la Cetea Mare (probabil AB), dar şi în Biblioteca Cipariana. Un *Octoih,* tipărit în 1783, a fost cumpărat pentru biserica Szepladu/Sziplod [?], în 1859, dar a fost şi în folosinţa lui Georgiu Drăganu, cantor şi învăţător în Someş-Săplac din Silvania (astăzi Aluniş, SJ), între 1883 şi 1887. Un *Molitvenic,* tipărit în 1784, era al bisericii greco-catolice din Calata (CJ), în anul 1786, în folosinţa preotului Niculae, precum şi a preotului Michaele Deacu. Acelaşi exemplar a fost şi în folosinţa preotului Ioan Roman/Ruen, la 1831 şi 1833, la biserica greco-catolică din Zam Sâncrai (BH). Un alt exemplar era al bisericii din Vişat (probabil Vişag, HD), la 20 iulie 1805. Un exemplar din lucrarea lui Samuil Micu, *Propovedanie sau învăţături la îngropăciunea oamenilor morţi,*

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

tipărită la 1784, era la Ilie din Băian [?]. Un alt exemplar era al bisericii din Vința și Saşa (AB), la 17 aprilie 1714, iar mai târziu este al poporenilor din Valea Vinţului (AB), cumpărat la 17 aprilie 1788. Aici se afla şi între anii 1918 şi 1922:

> *<Aceas>tă carte, anume <Propoved>anie iaste* [...] *cumpărată cu banii poporului, cu 7 horgoşi şi cine s-ar ispiti a o muta, adecă a o fura, de la numita biserică a Vinții, acela să fie supt pedeapsa afurisani a sfinților părinți 318, cari s-au adunat la al 7 sobor în Niciia. Amin. Popa Petru Luca, paroh. Şasa şi Vința. Aprilie, 17 zile, ani 1714. ...*
>
> *Această carte este a poporenilor de la Valea Vinţului, cumpărată cu 7 horgoşi. 1788, aprilie, 17 zile* (Cota CRV 996).

Un alt exemplar se afla la preotul Ione din Bazna [?]. Altul a fost cumpărat de Corț Simion din Rogojel (CJ). Un alt exemplar a fost al preotului Avram din satul Alămor (SB). Un altul a fost al lui Ioan Zugravu din Topârcea (SB), iar mai târziu a ajuns la I. M. Moldovan în Blaj. Un alt exemplar a fost dat de Morariu Sanci şi Toader de pomană bisericii din Bistra (AB), la 24 martie 1804. Un exemplar din lucrarea lui Gheorghe Şincai, *Îndreptare către aritmetică*, tipărită în 1785, a fost al lui Georgius Pap din Dumbrău [?], al lui Nicolae Iorgovan din Lipova (AR) şi al lui Victor Mihály, episcopul Lugojului, la 1824. Un *Acatist* din 1786 era, la o dată necunoscută, al lui Alesandru Boiu, paroh şi protopop greco-catolic al Odorheiului Secuiescu (HG). O *Psaltire* din 1786 era, la o dată necunoscută, la Răstolțu Mare (SJ), cumpărată din Aciriț (probabil Acriş, BV). Un *Octoih* din 1792 a fost legat de popa George din Negoeşti (probabil GJ), ceea ce arată că exemplarul a circulat în această zonă. Un *Catavasier* din 1793 a fost cumpărat de Blăcuțiu Vilă de la Ciula (SJ sau HD), în anul 1802, dar a fost cumpărat şi de Mihaiu Ganea din Buteni [?] de la Bălcud Simion din Cuciula (SJ sau BV), la 10 august 1825. Acelaşi exemplar a fost şi al diacului Toma din Buteni [?], la 23 martie 1852. Cinci exemplare din *Biblia* tipărită în 1795 au ajuns în biblioteca lui Timotei Cipariu. Un alt exemplar a fost la Culcea (MM). Altul era, la 16 ianuarie 1907, la un credincios greco-catolic din Amați (SM), de la care este cumpărat de dr. Ivan Ardeleanu, paroh greco-catolic la Amați (SM):

> *Anul Domnului nostru Isus Christos 1907, ianuarie, 16. De Sânta Scriptura acésta au dat la un credincios gr. cat. din Amaț, cu numele Georgiu Prunilla, de 59 ani, carele o ținea în podul căşii, împreună cu celelalte părți a Sântei Scripturi (Testamentul Vechiu). Partea acésta, adica Testamentul Nou, l-am desfăcut de către celelalte părți şi l-am dat să se compacteze la Satmar; pentru compactare am plătit din al mieu 3 corone, adica 300 filleri, şi pentru ca respectivul credințios să aibă ceva memorie pentru că mi-a predat Sântele aceste Scripturi, l-am cinstit cu un orologiu Vecher, aşa numit. Amaț, 16 ianuarie 1907. Dr. Ivan Ardeleanu, paroc gr. cat. de Amaț* (Cota CRV 4).

Un exemplar din lucrarea lui Samuil Micu, *Theologie moralicească,* tipărită în 1796, era al preotului Vasilie din Şpring (AB). Un alt exemplar a fost în biblioteca lui Augustin Bunea de la Blaj. Un alt exemplar a fost, la 12 mai 1843, al lui Vasilie

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

Grec, paroh în Pirn/Piri (probabil Pir, SM), dar şi al lui Ioan Gal, parohul de Kasfalv<a> (astăzi Acățari, MS), cumpărat în 26 mai 1846, pe ea învățând şi Simion Bărnuț din Bocşa Mare (SJ), în 1815, după cum însuşi scrie: *Pre această carte am învățat eu, Bărnuț Simion din Bocşa ce Mare, în anul 1815* (Cota CRV 667). Un alt exemplar a fost în biblioteca Timotei Cipariu. Un altul a fost al lui Pop Timotei din Petreşti [?]. Altul a fost al lui A. Feluțiu, învățător în Spătac (AB), în anii 1912–1913. Alte exemplare se aflau la Blaj, în folosința elevilor de la Seminarul Diecezan. Enumerăm două dintre consemnările acestora:

> *Ex Libris Papp Nicolai 2um in annum Theologiae aud. e regia Munificentia datus in Seminario Balasfalvensi A. I. D. 1827* (Cota CRV 454). *In usum Alexandri D. Fodor IV^{ium} in annum S. S. Theologiae auditoris sub Rectore Gregorie Mihaly. Die 18 decembr. Anno 1865/6* (Cota CRV 468).

Un exemplar din cartea lui Gheorghe Şincai, *Alfavit sau bucoavnă*, imprimată în 1796, era la Blaj, la 1800. Un alt exemplar din *Triodul* din 1800 era, la o dată necunoscută, la Bucerdea Grânoasă (AB). În 1883 şi 1884, un exemplar din *Triodul* tipărit în 1800, coligat cu *Strastnicul* din 1804, era proprietatea preotului Anastase D. Mirodotu, parohul bisericii Sfântul Teodor Tiron din Roşiorii de Vede (TR). Mai multe exemplare din lucrarea lui Samuil Micu, *Theologie dogmatică şi moralicească. Despre taine preste tot,* apărut în 1801, coligat cu celelalte volume din *Taine*, au fost în folosința elevilor şi monahilor de la Blaj. Aceştia au consemnat din abundență folosirea cărților, astfel:

> *In usum Nicolai Marko Theologiae in annum primum auditoris Balasfalvo die 10a Jbris 1823* (Cota CRV 101);
>
> *Această taină îi cam grea fiule, însă, dacă vrei să mânci prescură, ceteaşte de asudă, că dacă nu-i ceti, zupă nu-i sorbi* (Cota CRV 421);
>
> *In usum Basilii Ratz 1^{mi} ani Theologi 18va Ianuarii, anno 1815* (Cota CRV 76).

Un alt exemplar era al lui Pamfil Pamfilie din Sas Pian (Pianul de Jos, AB). Alte trei exemplare erau în biblioteca Timotei Cipariu din Blaj. Un exemplar din lucrarea lui Samuil Micu, *Theologie dogmatică şi moralicească. Despre Taina Căsătoriei,* apărută la 1801, era la T. Comanu la Braşov, apoi la Seminarul din Blaj, la 1847 şi 1837. Un *Apostol* din 1802 a fost cumpărat de Cobărzan Precup pentru biserica din Muiereu (astăzi Ciurila, CJ). Un alt exemplar a fost cumpărat de Andărcău Toma din Satu Mare pentru biserica de aici, la 1803, iar la 10 februarie 1911 era al lui Sabin V. Anca, teolog. din Satu Mare. Un exemplar din lucrarea lui Samuil Micu, *Teologie dogmatică şi moralicească. Despre Taina Euharistiei,* ieşită în 1802, era în Biblioteca Timotei Cipariu de la Blaj. Alte exemplare se aflau tot la Blaj, în uzul studenților de acolo. Un exemplar din *Teologie dogmatică,* vol. I–III, apărută între 1804 şi 1811, a fost al lui Cojocar Grigorie din satul Coruia (MM), dar şi al lui I. M. Moldovan de la Blaj. Un alt exemplar a fost al lui Ioan Iuga, elev la Blaj, la 1854, dar şi al lui Oltean Vasilie, preot la Diviciorii Mici (CJ), la 1848.

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

Același exemplar a fost și al lui Marincaș Iosiv, candidat pentru parohia Bogdana (SJ), care l-a cumpărat din Blaj, la 16 februarie 1833. Un alt exemplar a fost în biblioteca lui Timotei Cipariu. Un exemplar din lucrarea lui Bobb Ioan, *Carte de învățături creștinești,* vol. I–III, tipărită la Blaj în 1805–1806, a fost în Biblioteca Timotei Cipariu. Un alt exemplar a fost al bisericii unite din Rășinari (SB), la 1821, dar a fost și al Școlii normale greco-catolice de învățători de la Blaj, la 1865. Un alt exemplar a fost cumpărat de Pop Ioan din Boereni (MM), în 1842, fiind donat bisericii greco-catoloce din această localitate. Un exemplar din *Liturghiile* tipărite în 1807 era al lui I. M. Moldovan de la Blaj. Un alt exemplar era la Seminarul Diecezan din Blaj. Un exemplar din lucrarea lui Bobb Ioan, *Înștiințare despre râdicarea capitulumului în Blaj,* ieșită în 1808, a fost al mitropolitului Victor Mihály de la Alba Iulia. Un *Penticostar* tipărit în 1808 s-a aflat la I. M. Moldovan. Un exemplar din lucrarea lui Bobb Ioan, *Forma clerului și a păstorului bun*, ieșită din 1809, a fost al lui Theodori Valerianu Burza, paroh greco-catolic la Curciu (SB), în 1856. O *Psaltire* tipărită în 1809 a fost a lui I. M. Moldovan. Un alt exemplar era la 1819 la Bistrița (probabil BN). Un exemplar din lucrarea lui Thoma de Kempis, *De urmarea lui Hristos*, tipărită în 1812, a fost proprietatea lui Ioanu Papu, fost student la Blaj, în 1867–1868, de unde ajunge la Todară Banciu din Lunca [?]. Un exemplar din *Triodul* tipărit în 1813 a fost al lui Ioan Sărătean din Spătac (AB). Un exemplar din *Cuvântări în cinstea excelenței sale Ioann Bobb,* al lui Vaida Dimitrie, tipărit în 1813, a fost în proprietatea lui I. M. Moldovan de la Blaj. Un alt exemplar a fost, cu probabilitate, al lui Alexiu Filip, învățător și cântăreț bisericesc în comuna Libotin (MM). Un exemplar din *Apostolul* tipărit în 1814 a fost la Blaj, la 7 august 1859. Un alt exemplar a fost al schitului Cetatea Mică, eparhia Huși, cumpărat și dăruit aici de Ileana, fiica răposatului ispravnic Postolache, la 9 februarie 1816, unde se afla și la 2 ianuarie 1849. Un *Euhologhion* tipărit în 1815 era la I. M. Moldovan de la Blaj. Un *Acatist* din 1816 a fost, în 1907, al lui Ioanu Marginean, teolog la Blaj. Din însemnările aceluiași exemplar reiese că între 1860 și 1890 acesta a fost și în proprietatea unei persoane care nu își dezvăluie funcția, dar se pare că era din Blaj. Un exemplar din *Floarea adevărului pentru pacea și dragostea de obște*, ieșită din tipar în 1816, a fost al lui I. M. Moldovan de la Blaj. Din *Evanghelia* tipărită în 1817, un exemplar a fost al bisericii unite din satul Feneș (AB), informație consemnată de preotul Moise Laslo. Un *Strastnic* tipărit în 1817 a fost al mitropolitului Victor Mihàlyi, în 1903 (adică la Alba Iulia). Un alt exemplar a fost al bisericii din Zam Sâncrai (BH), cumpărată în 1879. Trei exemplare din *Catavasierul* din 1824 au fost, după însemnări ale unor elevi de la Seminarul din Blaj, între anii 1870 și 1900. Pe unul dintre aceste exemplare se arată că era la 1857 al lui Filimon Marina din Ciugudelu (AB). Un alt exemplar a fost al lui Grama Manoilă din Bloși [?]. Un *Octoih* tipărit la 1825 a fost al lui I. M. Moldovan, de unde ajunge în Biblioteca Arhidiecezană din Blaj și în Biblioteca Centrală din Blaj. O *Psaltire,* f. l., sec. XVIII, a fost la Bod (BV), la 15 februarie 1773, dar și la Cetea (AB), la o dată necunoscută.

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

Cu toate că multe însemnări nu consemnează locul în care tipăriturile respective au circulat, particularităţile lingvistice ale acestora demonstrează că ele erau prezente în Moldova, Ţara Românească sau Transilvania. Particularităţilor lingvistice li se alătură şi conţinutul istoric al însemnărilor, ceea ce face ca în unele situaţii să poată fi identificată, cu probabilitate, circulaţia cărţii respective. Exemplele de acest fel fiind numeroase, redăm doar câteva dintre ele:

Această carte iaste a dumisali protopsalt Georgi şi, dar, rugăm pre milostivul Dumnezău ca să-i trimată sănătati (*Neon Anastasimatarion*, Bucureşti, 1820, cota CRV 1233);

Această sfântă carti, *Învăţătoari hristieniceşti, de sufliti folosătoari esti a moşu dascalului Salichi di<n> care am cetit şi eu pi dănsa şi foarti mi-au înt<r>at în plăceri şi am scris cu măna di lut, măna va putrizî, dară numili să va pomini. 1856, genar, 28. Preot Dumitru Maric* (*Învăţături hristianiceşti*, Iaşi, 1823, cota CRV 1240);

Această ca<rte> s-au cumpăr<at de> Toader [...] *şi cine o are vinde sau are potopi, să fie afurisit* (*Tomul bucuriei*, Râmnic, 1705, cota CRV 1062);

Această sfântă carte, ce să chiamă Octoih, este a me [...]*, luată de tată-mieu, pop<a> Pătru, cu banii lui, să-mi fie de moşie mie şi pruncilor miei, pe neam, pe sămânţă* (*Octoih*, Târgovişte, 1712, cota CRV 513);

Această carte s-a compus dă dumnealui marele clucer Ioan Geanet şi s-a închinat Mării Sale, prea înălţatului şi dă Dumnezeu preaiubitor, bine credincios al nostru domn şi stăpănitor al toatei Ungrovlahii, Mării Sale, prinţipului Ioan Nicolae Petrovici Mavrogeni, 1iu voevod, la leat 1787. [...] (Tzanetou Ioannou, *Kata Ocellou peri tes tou panto's fuseos*/Jean Zanetti Clutschiar, *Réfutation du traité d'Ocellus de la nature de l'univers*, Viena, 1787, cota CRV 1132);

Preaînălţate Doamne cu genu<n>chi plecate şi cu lacrămi vărsate jăluie<s>c [...] eu Mării Tale pentru o pricină ce am cu dumnealui biv vel logofătu de Ţara de Jos pentru o moşie ce mii-au aluat în silă şi nu mii-au dat nimic. Iproci (*Cheia Înţelesului*, Bucureşti, 1678, cota CRV 1027);

Această sfântă carte dăruită îmi iaste mie de prea sfinţitul părintele nostru kir Theodosie, mitropolitul a toată Ungrovlahiia, întru anii de la zidirea lumii 7197, meseţa mar., dn. 22 (*Biblia*, Bucureşti, 1688, cota CRV 5).

În însemnările cercetate nu au fost identificate informaţii despre circulaţie în cazul tipăriturilor de la **Cernăuţi**, **Chişinău**, **Cluj**, **Frankfurt**, **Hagenau**, **Hamburg**, **Leipzig/Lipsca/Lipsiae**, **Londra**, **Mănăstirea Neamţ**, **Moscova**, **Movilău**, **Oradea**, **Paris**, **Rădăuţi**, **Râmnic**, **Sankt-Petersburg**, **Sâmbăta Mare** şi **Snagov**.

Prezentarea de mai sus, pe centre tipografice, permite desprinderea câtorva concluzii. Mai întâi, circulaţia CRV-urilor a fost determinată de mai mulţi factori, cum ar fi: *vânzarea succesivă a exemplarelor*, impusă de nevoia de bani a proprietarului, de *nevoile cultice* ale diferitelor comunităţi creştine, care nu posedau cărţile necesare, de *interesul cultural crescut al laicilor,* în opoziţie cu numărul mic de exemplare, situaţii care au determinat apariţia practicii împrumutării cărţilor, a schimburilor de carte etc.

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

În ceea ce priveşte raza de circulație a tipăriturilor provenite dintr-un anumit centru tipografic, se poate observa că circulația este mai intensă în zonele apropiate respectivului centru, iar pe măsură ce distanța dintre centrul tipografic şi zona de răspândire a tipăriturilor realizate în acest centru creşte, circulația acelor cărți este mai puțin intensă, prin urmare se poate spune că pentru achiziționarea cărților era preferat cel mai apropiat centru tipografic. Cu toate acestea, se întâlnesc perimetre culturale în care cărțile provenite de la mai multe tipografii erau concomitent întrebuințate. Acest fapt se explică prin circulația elementului uman care colporta cărțile, la care se adaugă aspectele referitoare la preț, apartenența confesională, preferința pentru un anumit centru tipografic, importanța tipăriturilor şi interesului cititorilor față de acestea etc.

Din informațiile pe care ni le oferă însemnările studiate reiese că unele cărți au circulat mai mult, altele mai puțin. Unele exemplare au fost prezente de-a lungul timpului în mai multe localități, altele numai într-o singură localitate, în timp ce despre altele nu ştim unde au circulat, dar aceasta nu înseamnă că ele nu au fost răspândite în diferite locuri, doar că aceste informații nu le regăsim în cuprinsul însemnărilor.

După cum am putut vedea nu toate însemnările fac referire la data la care exista exemplarul respectiv într-o anumită localitate şi nici nu se spune întotdeauna prin ce împrejurări îşi schimba exemplarul respectiv proprietarul şi locația. Dar, cu toate acestea, traseul unei cărți se poate identifica dacă localitatea în care se află, element esențial al stabilirii circulației, este consemnată.

Atestarea CRV-urilor în una sau în mai multe localități demonstrează convingător că circulația acestora în spațiul cultural românesc a fost intensă, indiferent de centrul tipografic care le-a produs. Acesta este şi motivul pentru care, nu de puține ori, exemplarele ajunse până la noi se prezintă în stare avansată de deteriorare.

Lărgirea cercetărilor avute în vedere în cuprinsul studiului nostru la întregul corpus național de însemnări va evidenția cu mai multă pregnanță aspectele aduse aici în discuție, putându-se, astfel, delimita cu mai multă precizie aria de răspândire a tipăriturilor realizate în fiecare centru tipografic românesc, dar şi străin, dintre anii 1508 şi 1830.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Adam Chiper, Marieta, *Vechi însemnări româneşti ca izvor istoric*, Bucureşti, Editura Silex, 1996.

* * * *Însemnări de pe manuscrise şi cărți vechi din Țara Moldovei*. Un corpus editat de I. Caproşu şi E. Chiaburu, vol. I–IV, Iaşi, Editura Demiurg, 2008–2009.

Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I–II, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1967–1968.

Urs, Otilia, *Catalogul cărții româneşti vechi din Biblioteca Academiei Române Filiala Cluj-Napoca*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011.

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)

THE EXTENT OF CIRCULATION OF OLD ROMANIAN BOOKS, ACCORDING TO SOME NOTES MADE ON THE BOOKS

(*Abstract*)

The present study sought to identify the movement of Old Romanian Books that were printed within the Romanian cultural space between 1508 and 1830. The material taken into consideration consisted of book notes belonging to the Fund of Old Romanian Books at the Library of the Romanian Academy in Cluj-Napoca. The result of the research revealed that Old Romanian printed materials dating back to the already-mentioned period, have circulated extensively. The itinerary covered by the prints in question was defined by the book owners' need for money, the religious needs of various Christian communities that didn't possess adequate books, as well as by the increased cultural interest, in contrast with the small number of copies etc. As much as the researched material has allowed us, we were able to reconstitute not only the area covered by the items of each typographical centre in Romania, but also the area specific to each and every copy. We conclude by saying that each copy has its fate, which is determined by cultural and economic factors.

Cuvinte-cheie: *circulaţia cărţilor româneşti vechi*, *însemnări manuscrise*, *Biblioteca Academiei Române Filiala Cluj*, *cartea românească veche*
Keywords: *the circulation of Old Romanian Books*, *book notes*, *the Library of the Romanian Academy in Cluj-Napoca*, *Old Romanian Book*

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. Emil Racoviţă, 21
adelaelai@yahoo.com

BDD-A23063 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 09:39:05 UTC)